

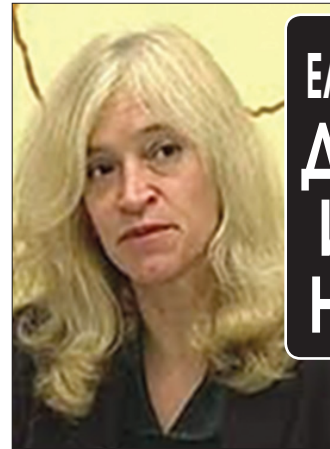

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЙСКИЯ

Брой 22 • год. ХСIV • 27 ноември 2014 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ЕЛЕНА АЛЕКОВА – ДЪЩЕРЯТА И МУЗАТА НА МУГЛА

На стр. 3

Тракийските българи и съдбата на България

Национална конференция на тема „Мястото на тракийските българи в съдбата на България: минало, настояще, бъдеще“ ще се състои на 28 и 29 ноември в София в Централния военен клуб в София (бул. „Цар Освободител“ №7). Нейни организатори са Тракийският научен институт и Съюзът на тракийските дружества в България. Похвално е, че с такава внушителна научна проява се отбелязва юбилея на Тракийския научен институт – 80 години от създаването му.

Естествено, едно от тематичните направления в

научната дискусия ще бъде да се разкрие мястото

на Тракийския научен институт в изследването на проблемите на тракийските българи, както в миналото, така и днес, като се очертаят и насоките на бъдещите изследователски търсения. На тази тема е посветено първото заседание след тържественото откриване на конференция в 10 ч. Докладите и научните съобщения са на чл.кор. Васил Проданов и д-р Ваня Стоянова (ТНИ-от миналото към бъдещето), на Панайот Маджаров (за Иван Орманджиев), на Папани Козарова, на доц. Генюева Михова и проф. Пенка Недялкова, на Васил Василев (за Константин Петканов).

Част от проблематиката на докладите и научните съобщения ще бъде свързана с темата: „Капитан Петко Войвода: ролята му в миналото, значението му в бъдещето“. Така по свое-

Национална конференция в чест на 80-годишнината на Тракийския научен институт

образен начин и учените ще дадат своя принос за отбелязване на 170-годишнината от рождението на легендарния народен закрилник. Докладите са на проф. Светлозар Елдъров, доц. д-р Д. Зафиров, д-р Красимира Узунова и Пенка Чакалова – Генева и можете да чуете неизвестни неща за легендарния българин на второто заседание на конференцията (на 28 ноември от 13.30 ч).

Друга основна тема на конференцията е свързана с ислямизираните българи, като целта е да се разкрият настоящите и очакваните опасности за промяна на тяхната българска идентичност. Така научната мисъл

ще реагира на нарастващите в последните години заплахи за обезлюдяване на българите, изповядващи ислям. Такива са опитите с помощта на външни сили да се формира изкуствена помашка нация, а така също да се внася чужд за страната радикален ислям чрез чужди фондации и обучение на ислямизирани българи в арабския свят. Съществува дори натиск за турцизиране на българи.

Ще участват с доклади и научни съобщения проф. Таня Неделчева, проф. Петър Петров, доц. Богдана Тодорова, доц. Христо Гиневски, д-р Елена Петкова, Диана Терзиева и доц. Ге-

орги Митринов, Явор Саръев.

Четвъртото заседание (последно за първи ден) е за ролята на Европейския съюз за решаване на проблемите на тракийските българи. Ще се дискутират възможностите за използване на ЕС в търсене на решения на имуществените проблеми на тракийските българи,

за противопоставяне на внасянето на политически ислям или осъществяване на неоосмански амбиции

Основните доклади са на Любомир Шопов и Папани Козарова.

Друго важно тематично направление е „Малоазийските българи, видени 100 години след тяхното прогонване“. Учените ще дискутират за съдбата и проблемите на тази част от тракийци през изминалия век. За първи път ще се огласят сведения за историята на село Мандър, както и за фолклорната музикална култура на малоазийските българи. Докладите са на Василка Ташкова, доц. Георги Митринов, д-р Боряна Бужашка, доц. Наталия Рашкова и др. и ще бъдат изнесени на петото заседание – на 29 ноември от 10.30 ч.

В организационния комитет на конференцията са проф. Васил Проданов, проф. Анна Недялкова, проф. Божидар Димитров, проф. Иван Маразов, проф. Таня Неделчева и проф. Светла Тошкова. Научен секретар е д-р Ваня Стоянова.

Една от основните теми на откриващата се утре тракийска научна конференция е свързана с 170 годишнината от рождението на Капитан Петко войвода. На снимката: Паметникът му в Рим.

Не зная дали създателите на „Съдилището“ (реж. Стефан Командарев) са очаквали, че филмът им ще се окаже много актуален, но това вече е факт, тъй като в него я има границата, има ги бежанците и нелегалните имигранти, а главният герой се занимава с прехвърлянето им през браздата. Само преди две седмици група германци „шурмуваха“ стената по границата с Турция. Тия псевдоправо-

магнахме, за да ги издигаме пак след 25 години...

Оградата на границата с Турция предпазва нашата страна, а и Европа, от терористическа напасть, в момент, когато се води война срещу „Ислямска държава“. Тя не възпрепятства хора, които търсят спасение в България. Изпаднали в беда, принудени да потърсят убежище у нас, минават през ГКПП-а, в противен случай се превръщат в нелегални имигранти. И затова можем да подкрепим министъра на вътрешните

На границата – нещо ново!

защитници дойдоха с намерение да прережат загражденията по границата, тъй като нарушавали правото на свободното движение на бежанците, носеха ножици за телена мрежа. Но граничната полиция не ги допусна до оградата и те си направиха само „пърформанс“, с което отбелязаха годишнината от падането на Берлинската стена. Няма да питам коя неправителствена организация троши пари за такива акции, но резултатът от всяка отворена „дупка“ по границата може да бъде само един - увеличаването на нелегалните имигранти. Защо еврочиновниците поощряват такива манифестации, като добре знаят, че граничните страни на Европейския съюз носят теглото на бежанските потоци. И още, че преобладаващата част от нелегалните имигранти са от мюсюлманския свят, така че целта на тая група „херове“ може би е и увеличаването на мюсюлманския приток, а с него естествено ще влязат и радикални ислямисти. отявлени джихадисти.

Жителите на близкото село Голям Дервент, наблюдаваха пърформанса и си спомниха за граничарите от Шеста застава, които не даваха пиле да прехвъркне през браздата. Аз пък кой знае защо се върнах към първите заседания на парламента след 10 ноември 1989 г., когато депутатът мореплавател Дончо Папазов с пяна на устата крещеше: „Махнете загражденията по границите, железната завеса падна, вече сме свободни.“ И ги

Тодор Корюев

работи Веселин Вучков, че преградното съоръжение трябва да бъде продължено. (Служебният кабинет се бе отказал!). Сега оградата се простира на 30 км, а цялата граница с Турция е над 270 км, но съоръжението трябва да бъде изградено на около 130 км, останалата граница е речна. Загражденията предпазват и от пренасянето на зарази по животните.

Прекарването на нелегални имигранти е престъпление, което носи и много рискове. Наскоро в Босфора потъна лодка с близо 40 имигранти, спасени бяха седмина. Лодката е плавала за България. Така че се правят всевъзможни незаконни опити имигрантите да проникнат не само през „зелената граница“ и по море. Напоследък и от територията на Гърция.

Всичко подсказва, че бежанската вълна няма да стихне, центровете на бежанците у нас са пълни. Ще трябва да само разчитаме на себе си. Защото Европа само на думи е солидарна с гостоприемството, с което ние обгръщаме бежанците, и с усилията ни да възпираме нелегалните имигранти.

ВАНЯ СТОЯНОВА

Новата книга на Делчо Балабанов – „Тракия в пламъци. (1912-1913 и 1912-1923 г.)“, по признанието на автора ѝ, е зачената тъкмо в приближаващата (тогава) годишнина от разорението на тракийските и малоазийски българи. Сам потомък на бунтовен род от борческото село Сачанли (войводата Илия Момчилов е негов вуйчо), той години наред събира лични впечатления, спомени и разкази, документи, литература и фотографии, свързани с историята на Беломорска Тракия и тракийските българи. Резултатът е

едно цялостно изложение за историята

на Тракия в най-драматичното за нея десетилетие на ХХ век, разгърнато в широкия контекст на българския национален въпрос.

Всъщност, хронологическите граници на изследването надхвърлят посочените в заглавието години. Изложението е предшествано от обширен предговор от проф. П. Петров и е организирано структурно в десет глави, увод и приложения (снимки и документи). Историческият разказ започва, естествено, с Берлинския договор, с неосъществения национален идеал и пътя към войната като начин за реализирането му. Втората глава прави „отклонение“ от хронологичното повествование и се спира на „Феномена помаците“. Вниманието на автора към темата и поставянето ѝ тъкмо тук е обосновано както от значителното демографски присъствие на българите-мюсюлмани в Беломорска Тракия, така и на участието им в драматичните събития, които авторът описва. Наред с митовите, легендите и историческите факти от тяхното минало, основно внимание е отделено на акцията по покръстването им през 1913 г. като опит за тяхната етнорелигиозна интеграция. Аналитично и критично авторът разглежда въпроса в цялата му сложност, предистория и последици: в краткосрочен план (участието на българите-мюсюлмани в погрома над българите-християни в Западна Тракия) и в дългосрочна перспектива (компрометираната идея за духовно единство на българската нация и откритата за Турция възможност да експлоатира накарнените им права и трайно да включи проблема в българо-турските държавни и политически отношения). За разлика от мнозина изследователи, Д. Балабанов показва с факти и неоснователността на обвиненията в национално предателство, отправяни към В. Радославов и неговото правителство, свързвано с отмяната на покръствателната акция – решение, за

„ТРАКИЯ В ПЛАМЪЦИ“

Делчо Балабанов написа
вълнуваща книга за бунтовно
време – изпълнено с
обществени колизии, човешки
драма и житейски уроци

което в тогавашната външно- и вътрешнополитическа ситуация те нямат друг избор. Втора глава завършва с очертаване на катастрофалната за България рекапитулация от Втората балканска война и насочва към същинския разказ за предстоящата трагедия – „Османската инвазия в Тракия“ (трета глава). Повествованието е наситено с факти и детайли, разкриващи причините, подготовката и технологичната на завладяване и прощаване на българските селища в Тракия. В параграфа „Подготовка за инвазията“ за българския читател ще бъде интересно да прочете за учредяването и начина на действие на полулегалната военизирана турска „Специална организация“ и създадените от нея формации за саботажи и диверсии в новоосвободените балкански територии и на Тракия в частност и ролята им за прогонването и унищожението на българското население с помощта на башибозука и армията. Тук е описана и кратката, но жестока с последиците си за българите-християни в Западна Тракия история на „Автономната Гюмюрджинска република“, за която авторът се позовава на източници както от български, така и от турски произход (историческа и мемоарна литература, сред която заслужава да се отбележат спомените на Ешреф Кушчубашъ, водача на автономистите в Западна Тракия), както и неадекватната политика на българската държава, оставила беззащитно българското население в Тракия. В последния параграф на трета глава Д. Балабанов прави аналогия между акциите на Бекир Фикри в Южен Епир и Ешреф Кушчубашъ в Западна Тракия и операцията на Сенклер в Родопите след Руско-турската освободителна война и образуването на т.нар. „Тъмръшка република“.

Четвърта глава, наречена „Сачанли – крепост на тракийци“ започва с историята на голямото и проспериращо българско село в Западна Тракия, превърнало се в символ на непокорство пред властта на автономистите и пример за жестока та разправа на башибозука с българите-християни в областта. По-нататък из-

ложението се разгръща и разкрива в цялата му драма бягството към България на сачанлийци заедно с дългия керван бежанци от региона, защитата, която войводите Димитър Маджаров и Руси Славов им осигуряват

по „пътя на смъртта“ до спасителния бряг

на р. Арда. Към вече известните свидетелства, записани от Л. Милетич, авторът добавя нови разкази на участници, преживели трагичните събития, които лично е записал или издирил.

Петта глава представя присъединяването на Западна Тракия към България и обратния път на бежанците към опожарените им домашни огнища. Закономерно и за пълнота на картината, четвърти параграф е посветен на обезбългаряването на Източна Тракия, фиксирано в Одринското споразумение (1913 г.) и Ангорския договор (1925 г.) (Приемам за печатна грешка „Западна Тракия“ в заглавието на параграфа).

На следващия голям хронологичен период от развитието на Тракийския въпрос – от 1919 до 1934 г. – са посветени поредните три глави от книгата. В шеста глава се разглеждат международните договори, определили съдбата на Западна и Източна Тракия след Първата световна война и съпротивата на българи и турци срещу

Делчо Балабанов

гръцката окупация на Западна Тракия и Македония; българо-турските контакти (вкл. между турското „Дружество за защита правата на Тракия“, от една страна и Тракийската организация и ВМРО, от друга) за съвместни действия срещу общия противник; създаването на българо-турското „Правителство на националната защита“ в Тракия (в състав от 7 турци и 3 българи). Тук е представена и идеята за автономия на Тракия (за нея става дума и в следващите глави) и как тя се схваща в конкретния исторически момент от българска и турска страна. Специално подчертавам необходимостта от исторически подход при анализа на автономистката идея в българското национално движение (не само що се отнася до Тракия). Тя възниква в определена историческа ситуация и е свързана със специфичните обстоятелства, които тогава предлага външнополитическата конюнктурата. При това, нейните поддръжници – и в средите на българската дипломатия, и от страна на Тракийската организация – виждат в нея възможност за реализиране на българската национална кауза в Тракия. Изваждането ѝ от

контекста на историческото време и мотивацията на нейните защитници би отворило хлъзгавия път към научни и политически спекулации, както това не веднъж е ставало. Именно в такава светлина бих искала да тълкувам и определената от Д. Балабанов като „национален идеал“ идея „за добиване на автономия за Тракия“, която след 1934 г. „отива в забвение“ с края на съществуването на Комитета за свобода на Тракия (с. 278). Седма глава, наречена „Апогееят на съпротивата и репресии“ разкрива създаването на Вътрешната тракийска революционна организация (ВТРО) през 1921 г.; подема на съпротивата и учредяването на Вътрешно-тракийска българо-турска революционна организация (1922 г.);

образуването на четите и проведените от тях акции

в Западна Тракия и накрая – отново пътя на бягството към България. Именно последните две глави са сред най-приносните в книгата – издирени са и са обнародвани много нови факти, допълващи досегашната информация в българската историография относно българската и турската антигръцката съпротива в окупираната Тракия, базирано на непубликувани извори от българските архиви – главно донесения на войводи за проведени от тях акции и спомени на турски участници в събитията, сред които са и спомените на Фуад Балкан (Фуад бей), лидер на кемалисткото турско съпротивително движение в Тракия.

Осма глава проследява накратко финала на въоръжената четническа борба за осъществяване на българската национална идея в Тракия – разформироването на ВТРО по решение на правителството на А. Цанков, разцеплението сред тракийските дейци в резултат на несъгласието на част от войводите с наложеното им решение и репресиите срещу

и образуването на нелегалния Комитет за свобода на Тракия, който просъществува до 1934 г. – събития, подчинени най-вече на променените условия в Тракия, безвъзвратно поделена между Турция и Гърция.

Особено ценна е девета глава, която включва биографиите на осем именити войводи, някои от които авторът е познавал лично. Трима от тях са относително известни на по-широката публика – Таню Николов, Димитър Маджаров и Руси Славов; за останалите петима – Митрю Аркумарев, Стоян Терзиев, Стайко Запартов, Рафаил Каракачанов и Илия Момчилов – се знае относително малко. Биографичните очерци, поместени в книгата, ги изваждат „от пепелта на забравата“ и открояват приноса на всеки един от тях в борбите за освобождение на Тракия, но също така очертават общия портрет и съдба на едно цяло бунтовно поколение. Последният или десета глава е посветена на Илия Момчилов и Рафаил Каракачанов. С нея авторът разкрива детайли около дейността им в полза на българското военно разузнаване (преди и след 1944 г.), изяснява обстоятелствата около принудителното им бягство в Гърция през 1949 г., за да сложи край на спекулациите с тях от близкото минало и реабилитира образа на Р. Каракачанов, който не се завръща в България и завършва живота си в огорчение. А Илия Момчилов, въпреки преследванията, преживените репресии в Държавна сигурност и драматичните обрати в житейския му път, отново приема да рискува живота си в името на родината. С животописните бележки за осмината тракийски герои Д. Балабанов добавя и своя „памятник“ към вече сътвореното от народната памет.

Сякаш за да се застрахова, че водещото в книгата му ще бъде родовата история и свидетелствата на участниците и очевидците на събитията, Д. Балабанов е поставил подзаглавие на книгата си – „По спомени и разкази на съвременници“. Те, наистина, широко присъстват в нея и придават на изложението емоционален и жив дух. Но спомните, вплетени в разказа и обнародвани за първи път, далеч не изчерпват изворната база на изследването. То се основава на солидна литература по темата от български и турски произход, документален материал от Централния държавен архив, архива на Тракийския научен институт, регионалните архиви в Хасково и Кърджали, данни от пресата.

Делчо Балабанов. *Тракия в пламъци. (1912-1913 и 1912-1923 г.).* ИК „Световит“. София 2014, 420 с.

Делчо Балабанов на гроба на войводата Рафаил Каракачанов

ПРЕДШЕСТВЕНИЦИ И ПРЕДТЕЧИ

ЕЛЕНА АЛЕКОВА – ДЪЦЕРЯТА И МУЗАТА НА МУГЛА

Елена Алекова Христова е родена на 3 април 1963 г. в село Мугла, Смолянско. Завършила е Литературния институт „М. Горки“ в Москва. През 1994 г. става доктор по философия и филология. Специалистка е по руска и съветска литература на XX век. Работила е като редактор във в. „Български писател“, в издателствата „Български писател“ и „Христо Ботев“. Тракийците я познават като главен редактор на вестник „Тракия“. Удостоена е с литературната награда „Николай Хайтов“ за цялостно творчество и специално за изследвания на живота и делото на големия писател. Именно Николай Хайтов прозря навремето в младата родопчанка изключителен литературен талант и неугасващо родолюбие. Постепенно с многобройни книги и публикации, с дейността си в два значителни литературни салона – „Старинният файтон“ и „Литературна гостоприемница“, Елена Алекова се утвърди като емблематична фигура на духовното единение на една планина – Орфеевата, и една равнина – Беломорската.

Сега е грузо време, но за него ще стане реч по-късно.

Защото преди това искам да попитам нещо онези, дето мразят, онези, дето отричат, онези, дето презират българите мохамедани - своите единокръвни братя. Искам да ги попитам нещо, за което неведнъж съм питала себе си и за което имам своите отговори. Знае ли някой от днес живите със сигурност какво всъщност някога, преди векове, се е случило? С подробности и в детайли? Знае ли някой от днес живите кой как поотделно и очи в очи с ужаса, под святкащото острие на ятагана, сред кървищата и труповите на съсечените си близки, приятели и познати, съселяни, със сломено сърце и кървави устни е произнасял Аллах вместо Исус? А за сирачетата дечица, останали в един миг сами на този свят, без дори да разбират какво става, какъв е бил изборът? Могли ли са да избират те? Могли ли са да решават?

Всеки народ на света, всеки човек има свое светилице. За Елена Алекова това е Мугла – нейната люлка, нейната висота, нейната твърд, нейният език, нейният възвръщащ се Бог. Бих прибавил към тези определения още едно – древните шумери са приемали планината като Яйцето на света.

Тук поместваме фрагменти от есеистични размисли на Елена Алекова

РОДОПИТЕ СА ПРЕДЕЛ

Родопите... Планината, където съм поела първата си глътка въздух. Планината, където изпървом осъзнавах какво е родината и в сърцето ми избуяваха първите кълнове на любовта към нея. Непреодолима и непреходна. Любов като вричане. Любов като обричане. Любов като обещание. Любов като себепознание и себевъзможване. Често са ме питали дали не съм забравила Родопите, след като години вече не живея там, дали не съм изневерила на Родопите? Не разбирам тези въпроси. Нима можеш да забравиш нещо, което е винаги в теб – плът от плътта, кръв от кръвта, дух от духа ти? За мен Родопите не са просто родно място или географско понятие. Родопите... Това е моят свят. Това е моето минало, насто-

Никола Инджов представя съвременни личности на тракийската кауза

яще и бъдеще. Това е моето раждане и моята смърт. Моето тук и сега, моето навсякъде и винаги. Моята радост и моята сълза. Отблизо и отдалече. Когато съм там и когато съм където и да е другаде...

...Беше време, когато осъждах нашите предци, прегънали воля пред ятагана. После дойде времето на жалостта. След него – времето на разбирането. И после – времето на прошката.

Сега е грузо време, но за него ще стане реч по-късно.

Защото хората, обръщани в исляма с насилие, не са били обучавани като самоотвержени и непреклонни воители на Христа подобно на рицарите, нито са били смирени аскети, посветили се на Бога, или военни, или хайдутни, или монаси. Те са били деца и жени, младежи, мъже и старци, родени не за бран, а за мирен труд – орачи, копачи и занаятчии... Те не са възприемали себе си като избрани. Идеята за богоизбраността им е била не просто чужда, а непозната. Вярата им е била най-обикновена миряни. Срещу себе си са имали елитна пехотна войска – еничарите. И въпреки това легендите и преданията са донесли до нас сведения за изключителен героизъм на мнозина изсред тях, предпощели смъртта пред исляма.

Защото хората, обръщани в исляма с насилие, не са били обучавани като самоотвержени и непреклонни воители на Христа подобно на рицарите, нито са били смирени аскети, посветили се на Бога, или военни, или хайдутни, или монаси. Те са били деца и жени, младежи, мъже и старци, родени не за бран, а за мирен труд – орачи, копачи и занаятчии... Те не са възприемали себе си като избрани. Идеята за богоизбраността им е била не просто чужда, а непозната. Вярата им е била най-обикновена миряни. Срещу себе си са имали елитна пехотна войска – еничарите. И въпреки това легендите и преданията са донесли до нас сведения за изключителен героизъм на мнозина изсред тях, предпощели смъртта пред исляма.

Когато сред кървищата и ятаганите човекът е промълвял Аллах вместо Исус, той го е правел в името на кръвта и на живота. Но и в името на родината. Защото, ако бъдат избити всички българи и кръвта българска изтече в пръстта, то как би се съхранило българското семе по изконните български земи? Човекът се е пречупвал, но е запазвал българска земята си. И земята е българска до днес. И ще бъде българска, докато стъпват по нея българи, независимо каква вяра изповядват, колкото и да се мъчат да ги отродяват у нас, колкото и да ги асимилират отвъд гра-

ницата. Защото можеш да промениш вярата, можеш да фалшифицираш историята, можеш да смениш дори родината и езика си, но кръвта не можеш. Кръвта на човека остава непроменена. И само от човека си зависи дали ще ѝ изневери, или ще ѝ остане верен.

***

А вярата... Останали са безброй свидетелства, от които се вижда, че помохамеданчените насилни родопци са сменили калпака с феса и са промълвяли с уста Аллах вместо Исус, но са запазили сърцата си православни и в себе си са били вретени на Исуса. А коя вяра е истинната? Онази, която изваждаш на показ, или онази, която е скътана дълбоко в теб, в скришната ти стаичка, и озарява вътрешността ти с неотразима и чиста светлина? Многогото гробове на българи мохамедани, в които преди време бяха открити кръстове, за какво говорят? Говорят за това, че отгоре (онова, което се вижда) гробът е мохамедански, а вътрешността му (онова, което е съкровено) е християнска. И кръстовете в гробовете са знак, оставен за потомците – да знаят, че

техните предци са били християни и тяхно е правото, както и изборът, когато има възможност за избор, да се върнат към християнството.

Свободно, а не под угрозата на меч или каквато и да е друга угроза... Да оставим това, че българите

• Елена Христова

мохамедани са съхранили езика си и родопският говор и досега си остава неадминат по чистота и благозвучие сред българските говори. Да оставим и това, че са съхранили спомена за страшното време в легенди и предания, спомена за багистаните църкви и опожарените непокорни села, спомена за юначествата и мъченичеството. Да оставим, че не са забравили християнските празници. Да оставим, че са втъквавали жаждата си по красота в най-невероятни шевици и багри на китениците, халищата, постелките, чемберите и гулгите, елеците и ризите, престилките и поясите, фустаните и потурите, чорапите, цървулите и терлиците си. Че са изливали болката и любовта си в невероятни по звучина и дълбочина на прозренията песни, та би могло с право да се твърди, че който не е слушал родопски песни и не е станал техен пленник винаги, той е пропуснал едно от чудесата на света. Родопските песни сякаш извира от сърцето на планината тъкмо затова, защото създателите ѝ не просто обичат планината, а са сраснали с нея. Това е нещо неизмеримо по-обременено и съдбовно от вричането в любовта към нея – майката и закрилницата, родната стряха и родината. Това е отдаденост докрай и винаги. Вярност винаги. Непреклоненост. И е свидетелство за проживения ужас, за незатихващата болка. Защото песните на болката са съвсем-съвсем други от песните на радостта. В никой друг български край, където живеят хора, изповядващи исляма, не са създадени такива или подобни им шедьоври. Защо-

то там, където има насилие, се ражда съответстващо на силата му противодействие. Срещу ятагана се е вдигнала песента. И ето – ятаганът го няма, а песента е останала!...

...Какво правят българите християни в това време, докато войнстващите ислямисти работят той усърдно у нас в името на Аллаха? Да, те презират. Да, те обиждат. Да, те мразят. Да, те отричат. Но не строящите минаретата. А единокръвните си братя! Какво конкретно правят българите християни, за да спрат инвазията на исляма? Дали възстановиха поне една църква от разрушените някога църкви в Родопите? Или застроиха камбанария до камбанария редом с минаретата? Не! Само говорят. (Изключенията като отец Боян Саръев и Тодор Батков са твърде малко!)... Българите мохамедани заявяват принадлежността си към България. Ако българите християни не ги искат, това си е техен проблем. Но не общ, не колективен проблем. А проблем индивидуален и личен.

На всеки отрчал.
На всеки презрял.
На всеки обидил.
На всеки мразел.

В този смисъл Родопите са планина, която не разделя, а събира. Брат с брата. Кръв с кръвта. Родопите са предел, който всеки българин трябва да премине, за да намери себе си и другите: и българинът мохамеданин, и българинът християнин; и българинът будист, и българинът юдаист, и българинът сектант, и българинът езичник. Да не говорим за атеистите. Не го ли премине, остава при заблудата и греха, при невежеството и мрака.

• Изглед от Мугла

НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ

ПАМЕТТА НА ТРАКИЯ И

Встъпително слово на г-жа Петра Мечева

Както вече съобщихме на 25 октомври т.г. във Варна се състоя националната конференция на Тракийския женски съюз в България. Присъства и председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Преманов. Встъпително слово и заключително слово произнесе Петра Мечева, председател на ТЖСБ. Поместваме встъпителното слово с малки съкращения.

Само преди час беше представена книгата ми „Родени от Тракия, Родили за Тракия“, която отразява както началото на историята на Тракийския женски съюз в България, така и най-важните моменти от дейността му. Всички ние сме родени от жени, прокудени от бащин дом и родно огнище, изпитали на гърба си най-страшния турски геноцид, но запазили името българка и христовата си вяра.

Ние сме майки и природата ни е дарила да раждаме деца. И наш дълг е да им предадем съкровено послание на предците ни, че и те са чада на Тракия, че и от Тракия идва родовият им корен. И цялата дейност на Тракийския женски съюз в крайна сметка е насочена към това –

да не забравяме Тракия,
и да градим нейното бъдеще

И именно днес отново ни събира паметта за Тракия, пак отново ни събира заветът на деди и прадеди да не забравяме родината им и тяхната борба за защита на българщината.

Днешната национална конференция е значима, тъй като освен, че ще очертаем приоритетите и проблемите, които трябва да решаваме и най-важното да изберем новите ръководни органи за тригодишен мандат, да направим налагащото се обновление и подмладяване на ръководния състав, в който да бъдат привлечени нови имена, млади хора, носители на нови идеи, енергични, упорити, амбициозни, верни на тракийската кауза и тракийското движение.

По-нататък, Петра Мечева се спира на конгресите след възстановяването на тракийската организация, които са захранвали дейността с нови идеи, нови перспективи, докато се стигне до идеята на XXII конгрес за прерастване на тракийската организация в национално тракийско движение. А след влизането на България в ЕС при новите условия се наложи да се приеме нова стратегия на СТДБ, обсъдена на национална конференция в Стара Загора с международно участие (Гърция и Турция). На нея присъстваха над 350 участници – академици, професори, доценти, общественици, кметове, деятели на тракийската организация, които активно дебатират

новата стратегия „Интеграция на Тракия в рамките на ЕС“ и „Изграждане на Еврорегион Тракия“.

Тази научнообоснована стратегия, изготвена по правилата на Европейския съюз, трябваше да стане приоритет в дейността на българските правителства. Но заради тесни партийни пристрастия и широкото допускане на ДПС във властта на всички равнища, това не се получи. Но СТДБ продължи да работи в духа на стратегията, въпреки че някои партии се помъчиха да я преиначат и опорочат.

Сега в 43-ото Народно събрание има избрани тракийци – депутати. Само от старозагорски избирателен район те са двама – ректорът на Тракийския университет проф. Иван Станков, който е и член на УС на тракийското дружество „Одринска епопея“, и Кънчо Филипов. Цвета Караянчева от Кърджали, Волен Сидеров, Ивайло Калфин са също радетели на тракийската кауза.

Тракийски женски съюз предлага на СТДБ - ПЪРВО: Да се създаде тракийско лоби в Народното събрание, което да работи по проблемите на тракийци.

И ВТОРО: Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България да проведе среща с тези тракийски депутати и се поставят пред тях нерешените имуществени и други въпроси на тракийската организация.

Тракийският женски съюз като структура към СТДБ прегърна тази европейска идея. През този период се създадоха връзки на местно равнище с Гърция и Турция в регион Тракия. Бяха открити двете български църкви в Одрин – „Св. Георги Победоносец“ и „Св.Св. Константин и Елена“. На своя Втори конгрес

Тракийският женски съюз прие декларация, която беше връчена от делегация на СТДБ начело с Костадин Карамитрев, Петра Мечева и проф.Делчо Порязов лично на патриарх Максим. за възстановяване на двете български църкви. Днес Тракийският женски съюз се гордее със своето участие за възстановяването на българските църкви в Одрин и със своите дарове, които красят храмовете.

Прекрасният полилей в църквата „Св. Георги Победоносец“ и трите камбани, дарени на църквата „Св.

Св.Константин и Елена“ са дело на тракийци. Благодаря на клубовете на жените, които активно се включиха в това благородно дарителство – Бургас, Пловдив, Хасково, с. Бузовград, с. Копринка и други и особено на клуба на жените-тракийки, начело със Златка Славова и на общественоста на Стара Загора.

Утвърди се традицията да се организира всяка година

Национален тракийски събор-поклонение в с. Аврен пред мемориала – паметник, на който са изписани имената на 42 жени и деца – жертва на турския геноцид през 1913 г., намерили смъртта си в дълбоките канари в местността Мъгленик край с. Аврен. Вече 12 години този събор се организира от Тракийския женски съюз и с активното съдействие на кмета на селото Димитър Антонов и на регионалния съвет на тракийските дружества в Кърджали в лицето на Яни Янев и активната председателка на клуба на жените Веска Колева. За провеждането на този събор в сърцето на Родопска планина в последно време намираме разбиране и в лицето на кмета на Община Крумовград Себихан Мехмед.

Активно се включват в провеждането на събора фолклорните състави от българки мохамеданки от селата – Девисил, Голям Девисил, Малък Девисил и Припек, които със своите красиви народни носии и звучни народни песни показват характерния стил на този кът от Тракия – Родопска планина.

Гордост за нас е и новопостроената църква в с.Аврен, „Св. Николай Чудотворец“ в памет на 42-те жертви жени и деца от с. Манастир, Гюмюрджинско. Идеята за построяване на християнски храм е на кмета на с. Аврен Димитър Антонов. То стана с активното съдействие на Тракийски женски съюз, който осигури крупни средства от бизнесмени. Големият красив полилей, който краси църквата, е купен със средства, събрани от клубовете на жените-тракийки. Свещници бяха дарени от клубовете на жените в Хасково и в Кърджали.

Тракийският женски съюз е подел идеята в близост до лобното място на жените-жертви в местността „Мъгленик“, която е на стотина метра от гръцката граница, да бъде

Петра Мечева четете словото си

поставен паметен знак. Съдействието оказва кметът на Ивайловград, Диана Овчарова – сърцата тракийка. Знакът се спонсорира от дарения от клубовете на жените-тракийки в Стара Загора, Варна, Пловдив и Кърджали.

Въпреки, че Националният тракийски женски събор прерасна и в селищен празник, чувствам, че при провеждането му има еднообразие. Необходимо е да се въведат и нови елементи – например да се привлекат и млади хора (да се включи и ТМС), да се провеждат състезания с децата от училището, спектакли и нещо ново. Но ежегодно при откриването на събора гостите в изказванията си да не изместват целта – това е ден на поклонение пред жертвите на турския геноцид от 1913–1914 г.

През 2013 г., се навършиха 80 години от създаване на Тракийския женски съюз.

Началото на честванията на юбилея се постави на Националния тракийски женски събор в с.Аврен. Това честване не бе отразено във вестник „Тракия“, не получи гласност. Юбилейни тържества се проведоха от дамските клубове на Варна, Стара Загора, Бургас, Средец. В Кърджали също бе чествана една от основателките на Тракийския женски съюз Мара Михайлова и клубът на жената-тракийка бе именуван на нея. Във Варна клубът на жената-тракийка отбеляза годишнина на друга основателка на ТЖС – на своя патрон Поля Терзистоева. В с.Хан Аспарухово клубът носи името на Магда Петканова, това е родното място на писателката, основателка на Тракийския женски съюз. В гр. Раднево, където е преминало детството и юношеството на Магда Петканова, общинският съвет е учредил награда на нейно име. Има и улица с нейното име.

В своята дейност клубовете на жените-тракийки възраждат позабравени тракийски традиции и ритуали.

Добър опит в това отношение има в Момчилград

Тук пресъздават коледуването, „бабуването“ (в деня на родилната помощ), имат инициативи, които привличат целия град като „Добре дошли на Великден с традициите на тракийци“. Посещават болни тракийци по домовете.

Нашият повик е заедно с фол-

клорните състави да се изучават и възраждат старите тракийски традиции и да ги пренасяме в семействата. Тези традиции създават топлота, семеен уют, сплотеност и тракийско самосъзнание.

Такъв опит има в много клубове на жените-тракийки.

В Приморско правят фестивал на странджанската кухня. В Кърджали, Варна, Бургас представят обряда „бабуване“. В Хасково организират

„От сръчните ръце на тракийката“, изложба на ръчно изработени престилки от миналия век

В гр. Средец жените под ръководството на Божанка Николова провеждат „празник на хляба“. В Стара Загора уреждат кулинарна изложба „Тракийските гозби в селищата на Тракия“ под ръководството на Златка Славова и Ваня Чертоянова.

Тракийското детско движение пак е дело на жените-тракийки. Защо да не съберем децата на тракийци да посрещнат тракийския Дядо Коледа, който за тях ще идва не от Лапландия, а от Бялото и Мраморно море, от Родопска планина. Тези празници са интересни не само за малките деца, а и за бащите и майките, които придружават децата ни на коледното тържество. Такъв опит има в Перник, Стара Загора и в други дружества.

Създайте тракийско детско движение с лидер, който да ги ръководи.

Работата с българките мохамеданки. Те са нашата мъка. Компактно те живеят в регион Тракия, от двете страни на границата ни с Гърция и Турция, в Родопите и Странджа. Българите мохамедани стоят най-близо до тракийските българи от Беломорска и Одринска Тракия по език, традиция, бит, култура и обичаи. Говорят на чист български език и по диалект стоят най-близо до говора на тракийските българи от Беломорието. Българската държава е абдикирала от тях, няма никаква политика за приобщаването им към българския им корен. Те са хвърляни в ръцете на ДПС и чужди външни сили. В книгата „Родени от Тракия, Родили за Тракия“ съм поместила две декларации на Тракийския женски съюз, които са изпратени до държавни институции, но досега не сме получили отговор. Те са озаглавени: „Да пазим и тачим паметта на българите мохамедани от поругаване и кощунство“ и „Да се спре турцизирането на българите мохамедани“. Тези декларации и днес са актуални.

На национално честване във Варна, проведено на 24 ноември 2012 г., по повод 80 годишния юбилей от създаването на Тракийския женски съюз и 15 години от възстановяването на Варненския дамски клуб с председател Петя Алексиева, една от най-активните председателки на клубовете на жените-тракийки, остро осъдихме провеждането на антибългарската пропаганда особено в Родопите сред българите мохаме-

Делегати на конференцията

НА ТРАКИЙСКИЯ ЖЕНСКИ СЪЮЗ

ЗАВЕТЪТ НА ДЕДИТЕ НИ СЪБРАХА

дани. Осъдихме разпространената нелегално антибългарска книга „Балканските войни от 1913-1914 г.“, написана от неизвестен автор, издадена от Ефрем Моллов, председател на новосъздадения Европейски институт „Помак“.

Горепосочената книга се разнасяше нелегално по джамиите, спонсорирана е откън. За жалост български професор на име Емилия Иванова от Нов български университет пее в един глас заедно с отродителите. За жалост нашата държава е разграден двор. Проводник и глантай на тази антибългарска пропаганда се оказа и Ахмед Доган.

На Втория си конгрес ТЖС прие резолюция „Българките мохамеданки в Тракийския женски съюз“. Препоръчвам на новото ръководство на ТЖС отново да се върне към тази декларация и вложи усилия за работа с най-измъчените и най-пругани българи. Време е българското правителство да се обърне с лице към проблемите на тези свои поданици.

Гордост за Тракийски женски съюз е активното му участие за построяването на паметника на невръстните тракийски деца на Илиева нива, което стана по идея на Димитър Славков. Клубът на жената-тракийка в Кърджали с председател неуморната Веска Колева излезе с призив до всички жени в България: „Помогнете за построяване на детски паметник!“. Паметникът бе открит на 12 октомври 1996 г. В първите години националното поклонение се провеждаше през септември, в дните на разорението

на тракийските българи, но по предложение пак на клуба на жените в Кърджали бяха изместиха около 1 юни. И нарекохме този ден – Ден на детето тракийче.

Дело на Тракийския женски съюз е въвеждането на ритуала „кръщаване“ в памет на некръстените деца, станали жертва на турския геноцид. Този ритуал се утвърди като най-съкровения и вълнуващ момент от тържествата на Илиева нива. Въведохме го и го наложихме заедно с отец Боян Саръев. През годините

в лоното на християнската вяра тук са въведени стотици деца и възрастни

Освен кръщелното свидетелство от църквата Тракийският женски съюз връчваше на кръстеното дете и послание. Разприте в православната ни църква ограничиха дейност на отец Боян Саръев, който покръсти много българи мохамедани. От 2-3 години той не идва на Илиева нива, няма и кръщаване.

Още един болен въпрос! Тракийската организация застарява, дълг на клубовете на жените е да търсят по-близка връзка и с младите семейства – при раждане да посещават младото семейство, да споделят тяхната радост, да връчат някакъв знак – медальонче и нещо друго от името на клуба на жените – тракийки за здраве – сувенир, и по този начин ще приобичаваме и детето, и майката, и бащата към тракийската организация. И още – да имат шефство над деца, изпаднали в беда, и на самотни тракийци. Връзката със семействата

е прекъсната. Отдалечаваме се един от друг, отчуждаваме се – затова трябва да се загрижат клубовете на жените-тракийки.

И за в бъдеще клубовете на жените да бъдат най-активни помощници и вдъхновители при организиране на тържествата за Деня на Тракия и националните традиционни тракийски събори – Маджарово, Петрова нива и съборите по региони.

Ще продължим да честваме 8 март като Ден на жената-тракийка – с паметни вечери за изявени жени основателки на ТЖС, организиране на кулинарни изложби и други инициативи, възраждащи тракийския бит и културно-историческото ни наследство, провеждане на дискусии като тази в гр. Бургас, на тема:

„Тракийската жена-носител на знания и традиции“.

В словото си Петра Мечева подчерта още, че Тракийският женски съюз не трябва да бъде затворена организация, а да разширява връзките си и в Гърция и Турция, естествено като се пази от политизиране. Тя предложи

да се популяризира марша „Працай славянку“

на Василий Агакин от гр. Тамбов, руски доброволец в Балканската война. Маршът е написан специално за българката жена-тракийка, възхвалява нейната преданост и участието ѝ в освободителното дело на Тракия и Македония по време на Балканската война.

Петра Мечева препоръчва с този марш започват сбирките на клубовете на жените и съборията на дружества.

Тя предложи 14 октомври, когато е родена в малкия град Епиват, близо до Цариград, тракийската светица „Св. Петка“, да се превърне от клубовете в празник и ден на жената тракийка, тъй като тракийската светица закриля нас и нашите семейства. Ораторката се обяви и за по-тясна връзка с училищата, за което клубовете на жените-тракийки да създадат по-трайни контакти с регионалните инспекторати по образование. Сега във връзка с 170 години от рождението на Капитан Петко войвода се предлага да се популяризира сред учениците живота и делото на легендарния българин чрез организиране на конкурси за разкази и рисунки, изложби и др.

ПОЗИЦИЯ ЗА ЧАСТНИТЕ БЪЛГАРСКИ ИМОТИ В ТУРЦИЯ

Красимира Дукова, делегатка от Кърджали на трибуната. В конференцията участва и Красимир Премьянов

На конференцията във Варна (25 октомври т.г.) бе приета декларация за частните български имоти, находящи се в Република Турция. Тя е изпратена на президента, на председателя на Народното събрание и на министър председателя. В декларация се казва:

Ние, участниците в конференцията:

– Призоваваме ресорните български държавни институции да изработят позиция, утвърдена от Министерския съвет, отнасяща се за българските претенции към Република

Турция, свързани с нашите имоти на нейна територия:

– В изпълнение на „Решение номер 416 от 12 октомври, 1992 г., за изготвяне на позиция на българската страна за предстоящите преговори по имуществените и финансовите проблеми с Република Турция“.

– В изпълнение на „Решение на Народното събрание за уреждане на нерешените въпроси между Република България и Република Турция, отнасящи се до имуществените и социални въ-

проси взето на 8 април, 2011 г.“

– Припомняме, че България изпълнява всички договорени решения към турската страна, включително по договореността от 1992 г. Продължава да изплаща 400 млн. лв. за пенсии на изселените се от България турци в Турция. Въпреки, че тази договореност от 1998 г., е в нарушение на хронологията на чл.2 на Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество от 6 май, 1992 г., разпореждаш:

– Първо – Да бъдат решени имуществените, а на второ място социалните въпроси.

– Подкрепяме официалната позиция на СТДБ от февруари, 1998 г., временно предоставена в Министерството на вътрешните работи, където в приложение на Ангорския договор е заявено:

„Да се върне на българите – собственици, техните наследници, пълномощници, и на другите право договорени решения към турската страна, включително по договореността от 1992 г. Продължава да изплаща 400 млн. лв. за пенсии на изселените се от България турци в Турция. Въпреки, че тази договореност от 1998 г., е в нарушение на хронологията на чл.2 на Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество от 6 май, 1992 г., разпо-реждат с върнатата собственост.

ЗАЯВЯВАМЕ готовност да продължим да оказваме помощ за аргументацията на нашите законни претенции.

Проектът на декларацията е подготвен от секретаря на Тракийския женски съюз в България – Папани Козарова, обсъден и приет от ръководството на Тракийския женски съюз.

НОВОТО РЪКОВОДСТВО НА СЪЮЗА

Петра Мечева бе избрана за почетен председател, председател е Румяна Вълчева

Националната конференция присъди званието „почетен председател на Тракийския женски съюз в България“ на Петра Филипова Мечева досегашен председател, за нейните големи заслуги и приноса ѝ за възстановяването на Тракийски женски съюз; за утвърждаването на тракийската кауза и принос за развитие на СТДБ и влиянието му в обществено-политическия живот на страната.

Като дългогодишна деятелка на тракийското движение, утвърден председател на тракийско дружество „Капитан Петко войвода“ във Варна, което е едно от водещите в страната, и с определен принос към тракийското женско движение, комисия-

та по избор на нови ръководни органи предложи Румяна Петкова Вълчева за нов председател. Предложението беше прието единодушно и конференцията реши Румяна Петкова Вълчева да оглави Тракийския женски съюз в България.

Нов състав на ръководството на Тракийския женски съюз

Петра Филипова Мечева-почетен председател с право на глас

в ръководството Румяна Петкова Вълчева – председател Елена Алекова Христова – досегашен зам.-председател Нонка Дечева Матова-досегашен зам.-председател Василка Димитрова Ташкова – нов зам.-председател Стоянка Тодорова Николова – нов зам.-председател Папани Козарова-секретар

Петра Мечева и новоизбраната председателка Румяна Вълчева

Сериалът за Петко войвода – да се излъчи отново!

Конференцията изпрати писмо до г-жа Вяра Анкова, генерален директор на БНТ, в което се предлага във връзка с 170 годишнината от рождението на Капитан Петко войвода да бъде излъчен отново телевизионният сериал, „оставил силни спомени от живота и героичното дело на този национален български герой“. „Расте ново поколение и е необходимо да го захранваме с примери от героичната история на България“, се казва в писмото. Делегатите на националната конференция на Тракийския женски съюз молят „настойчиво и сърдечно“ сериалът да бъде излъчен отново в гледано време, удобно за учащата се младеж. „Вярваме, че ще уважите това наше съкровено предложение!“, завършва писмото.

„Цвета за Петко войвода“

КОГАТО СВИЛЕНГРАД БЕШЕ МУСТАФА ПАША...

140 ГОДИНИ ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА БЪЛГАРСКО БРАТСТВО „НАУКА“

През втората половина на 19-ти век Мустафа паша (Свиленград) се превръща в най-важният културно-просветен център на българите от Одринска Тракия. Тук по това време вече има три училища, читалище, а десетки младежи учат в Одринската мъжка гимназия „Д-р Петър Берон“. Голям принос за духовното развитие имат тогавашните учители като народния поет Иван Вазов, братята Стоян и Христо Попмаркови и други.

Достоинство сред тях се пада и на кръстника на града Петър Станчов. Той е роден през 1850 година във Велико Търново. Семейството е по-скоро бедно, но родителите му събират необходимите средства, за да го пратят да се учи в престижното Венгенско първопървоначално училище в Цариград. Ученолюбивият младеж става учител в училището още докато завършва последния му клас. Преди началото на учебната 1874/75 година църковната община на Свиленград изпраща молба до видния български възрожденец Петко Р. Славейков, който по това време е в Цариград, да им изпрати учен човек за главен учител. Така Петър Станчов пристига в града ни. Само месец след това той пише кореспонденция до вестник „Напредък“. В броя от 26.10.1874 г. четем следното интересно описание за града ни: „От всички места в Одринска епархия най-животно, най-дейтелно е Мустафа паша. Градец, който е далеч на 5-6 часа път от Одрин и който има едно на-

Петър Станчов, кръстникът на града, е негов основател

селение близо до 6 000 души. Все българи, малко турци и няколко евреи. От миша вяр (гърци) нищо в Мустафа паша не съществува. Има само трима и полугъркомани, които за инат наскоро са направили и църква...“.

От началото на 1874 година Петър Станчов влиза в тайния революционен комитет, основан две години по-рано от Васил Левски. По негова идея общината приема единодушно Мустафа паша да се нарича с красивото българско име Свиленград (град на свилата, коприната). До освобождението от турско робство на града това име не е официално, но Петър Станчов и другите местни патриоти го използват в кореспонденцията си с цариградските вестници. Освен с революционната си и просветната си дейност Петър Станчов се отдава страстно на всяко народополезно дело. Така преди 140 години, през септември 1874 година той е главният инициатор за създаването на едно ново просветно и благотворително дружество, наречено Българско братство „Наука“. Чрез него Станчов цели да прехвърли в Свиленград някои от функциите на тромавата и мудна одринска епархия. Учредяването става в читалищната стая към училището при църквата „Света Троица“. Основната дейност е набирането на волни средства за

• Старият мост

подпомагането на бедни ученици и учители в българските села. Още за Димитровден, само месец след създаването на дружеството, в Българска Левка е изпратен да учителства Стою Тенев. Издръжката му е поета от братството чрез рода Керязияневи.

За да се осигурят средства за дейността на братството, Станчов подготвя представление на мелодрамата „Многострадална Геновева“. Той е режисьор и артист. Пиесата е представена на 25 януари 1875 година в голямата стая на училището, но поради многото желеащи да я видят се налага второ представление на 30 януари. Пак със същата цел, набирането на средства за братство

„Наука“, Петър Станчов пише пиеса, която озаглавява „Асен Първи“. В тази постановка, играна през същата 1875 година, Станчов се изявява освен като автор, но и като режисьор и изпълнител на главната роля. Главната женска роля, ролята на графинята е поверена на друг наш голям общественик Спас Разбойников. В представлението участват още Станко Разбойников, Христо Бахаров, Филип и Атанас Киркови, и Димитър Вългаров – все възпитаници на класното училище в Свиленград. Струва ми се, че тази формация спокойно може да се определи като първия самодееен театрален състав в града ни.

Братството по силата на

своя устав, се явява нещо като ръководен орган на училищното дело и поради това в края на учебната година били предприети посещения в някои селски училища, за да се присъства на годишните изпити. Изпратените в Белица Петър Станчов и Димитър Вългаров попаднали на голям празник. Децата били подготвени и горели от желание да покажат знанията си. Сградата на училището и църквата били украсени с цветя и венци. Църковната служба била водена от 3 попа, имало речи и награди за най-добрите ученици.

Не такава картина констатирал Петър Бояджиев, който бил изпратен в Момково. Там на годишен изпит се явили само ня-

колко деца, а станало ясно, че другите са ходели в училището от време на време. Братство „Наука“ намира и учителка за девическото училище в Свиленград. Първата – Мария Григорова, се омъжила за гебранския чорбаджия Крушо Желев Драгов и чакала първо дете. Затова отново братството влиза в ролята си. Пак чрез Пенчо Славейков в Свиленград идва да учителства Станка Камбурова от Пазарджик. През същата 1875 г. девическото училище се преместило в нова сграда в Баяндър.

От Екзархията отчели големите организационни и интелектуални възможности на Петър Станчов и затова на следващата учебна година той бил изтеглен за главен учител в Одрин, за да замени некого да е, а самия Петко Рачев Славейков. В Одрин Станчов подобрява организационното състояние на българските училища и създава българско девическо училище. Активно се включва и в работата на областния революционен комитет, което не остава скрито за турските тайни служби. През 1877 година той е арестуван и заточен в Триполи (днешна Либия). След края на Руско-турската война Петър Станчов е амнистиран и се завръща в родното Търново. Депутат е в Учредителното събрание и още няколко следващи народни събрания. Пише „Спомени от Триполи и Бенгази“. Веднага след Освобождението на Мустафа паша от турците на 5 октомври 1913 г. с решение на Общинския съвет, Протокол №12 е обявено новото име на града – Свиленград, а една от улиците на Канакли е именувана „Петър Станчов“.

Така преди почти век и половина Свиленград е бил на едно от първите места в културно-просветно отношение в Тракия, като най-високо изражение на това е дейността на Българско братство „Наука“. Още тогава нашите предци са съзнавали, че само чрез наука-та градът и хората в него могат да просперираат.

Карнобатлии от тракийското дружество „Капитан Петко войвода“ решиха да предприемат пътуване до Доганхисар (днес с. Есеми). Естествено свързваха това първо отиване на карнобатското дружество до родното село на Капитан Петко войвода с 170 години от рождението му. Неблагоприятната метеорологична обстановка не осуети желанието на тракийците да почетат Петко войвода.

Първом в ранна сутрин групата пристигна в Хасково, за да поднесе венец на най-големия от общо двадесет и двама паметника, издигнати в чест на Капитан Петко войводата в България. Стоянка Господинова, член на ръководството на дружеството, припомни пред паметника факти от живота и дейността на родолюбивия българин.

Пътят към Есеми премина през Перперикон. После в Кърджали тракийци посетиха православния манастир „Успение Богородично“, в който служи отец Боян Саръев. Градините все още пазеха есенния си чар, отрупани с разноцветни цветя. Църквата прие богомолците и грейна от свещичките, запалени от карнобатлии.

Хотел „Устра“ посрещна учтиво петдесетте си гости. Народният певец Георги

ТРАКИЙЦИ ОТ КАРНОБАТ – В РОДНОТО СЕЛО НА ВОЙВОДАТА

Костов изпя тракийски песни и даде повод за няколко дружни хорца. Групата отпразнува и два рождени дни.

Димитровден започна с почерпка и поздравления към именничката Димитринка. Дъждът ни съпро-

вождаше из Родопите, завоите бяха повече, отколкото групата може да понесе, но целта все още беше пред нас – Есеми бе някъде зад границата. Ранният следобед пристигнахме в с. Есеми, нашите предци го поминили като Доганхисар. Отседнахме

в таверна „Сафари“, в чийто двор е издигнат паметникът на Капитан Петко войвода.

В заведението знаеха за посещението ни и бяха приготвили топли напитки. Обслужването беше бързо. Г-жа Милка Спасова, инициативният и предприемчив председател на дружеството, поднесе българска пита с мед на управителката на заведението. Всеки от поклонниците получи от дружеството питка с мед, варено жито и чаша червено вино, за да спомене войводата, светла му памет. Спонсори на тази част от мероприятията са двама дългогодишни членове на карнобатското тракийското дружество Жеко Жеков, управител на Винпром „Славянци“ и Сашо Алексиев, бизнесмен.

Групата от тракийско дружество „Капитан Петко войвода“ положи венец на паметника на войводата. „Петко лъо, капитанине“ ека, запята от Георги Костов, присъстващите хорово я подеха, обхванати от всеобщо патриотично чувство.

В Александропулис, който, ко-

• Пред паметника на войводата в Доганхисар

• Венец пред паметника в Хасково

гато дедите ни са го обитавали, се е наричал Дедеагач, карнобатлии се разходиха по беломорския бряг и из града, където някои посетиха местната църква и запалиха свещ с молитва към Св. Димитър, чийто празник православните християни празнуваха в този ден.

Всеички останаха с надеждата, че това първо в историята на дружеството посещение ще постави началото на традиционни поклонения в чест на Петко войвода в Есеми.

НАПИРАТ ЗА АВТОБУСИ МЕЖДУ КЪРДЖАЛИ И КОМОТИНИ

Гръцкото правителство е осигурило необходимите средства за изграждане на пътни възли, свързващи новото шосе за ГКПП „Маказа-Нимфея“ с магистралата Виа Игнатия. След изграждането му товарни камиони безпроблемно ще се движат между България

и Гърция. Страната ни ще има икономически излаз на пристанището на Александруполис. Това е съобщил за „Нов живот“ дългогодишният журналист във вестник „О,Хронос“ Йоргос Несторакис.

Несторакис заедно с бившия главен редактор на

вестника бяха в Кърджали за среща с ръководството на дружеството за българо-гръцко приятелство „Елада“. Те са в ръководството на дружеството „Приатели“ в Комотини. Двете неправителствени организации в продължение на 25 години лобираха за отварянето на Маказа.

Новата ни цел е да бъде разрешено през граничния пункт да преминават

автобуси. Това би развило туризма от двете страни на границата, каза почетният председател на клуб „Елада“ Васил Байданов. Той и гостите му се надяват това да стане в близките дни.

Вече има договореност между ръководствата на автогарите в момента, в който падне забраната за преминаването на автобуси през Маказа да се пуснат редовни линии между двата града.

Пътната връзка на Момчилград с Маказа

Край момчилградското село Градинка бе направена първата копка на пътната връзка на Момчилград с трасето за Маказа. След изграждането на отсечката разстоянието за пътуващите през Момчилград и Крумовград до ГКПП „Маказа“ ще бъде скъсено с над 10 км. В момента

пътната връзка между двете общини и граничния пункт с Гърция се осъществява през спирка „Джебел“. Смята се, че реализирането на проекта е от съществено значение за развитието на бизнеса и туризма в региона с възможности за осигуряване на нови работни места.

Новата пътна връзка ще бъде изградена от кръговото движение на входа на Момчилград и ще се свърже към международния път с предмостване на ръка Върбица към село Градинка. Пътното платно ще е широко 7 метра, като ще има тротоар от едната страна за движение на пешеходци. Мостът над река Върбица ще е дълъг 168 м и широк 11.50 м, с триклонно пътно кръстовище ще се свързва с международния път. Строителството ще завърши през юли 1915 г.

В ДЕНЯ НА ХРИСТИЯНСКОТО СЕМЕЙСТВО

АНЕТА ГЕОРГИЕВА

В салона на тракийското дружество „Георги Сапунаров“ в Хасково в деня на християнското семейство се събраха десетки потомци на тракийските българи. Димитрийска Христова в преветствието си посочи, че силата на християнското семейство е спомогнала на нашите предци да преодолеят огромните изпитания, на които са били подложени по време на прогонването им от родните си

места, а така също пак тази сила им е спомогнала да се устроят за кратко време в селищата и градовете на новото си заселване. Жените от група-

та за автентичен фолклор „Тракийска дъга“ с художествена ръководителка Милка Хъркова изпълниха своя програма, като особено се хареса старата тракийска песен „Внимавай кога се жениш“. Представиха се и жените от групата за художествено слово към читалище „Тракия – 2008“ с ръководител Генка Канева.

Кръшното тракийско хоро бе поведено от Стефка Младенова – диригентка на хора на ансамбъл „Китна Тракия“.

„Китна Тракия“ кове бъдещето си

Към представителния ансамбъл за народни песни и танци „Китна Тракия“ в Хасково, който вече има над 55 години сценична дейност в страната и в чужбина, бе сформирана датска група за изучаване на народни танци. Групата се ръководи от главния художествен ръководител на ансамбъла Иван Иванов. Замисълът на това начинание е да се подготвят собствени кадри – изпълни-

тели, които да преминават към основния състав на ансамбъла. Засега в групата са включени 15 деца на възраст от 6 до 10 години.

Заедно с моите колеги от ансамбъла ще имам грижата да развиваме във всяко дете любов към народните танци, без да търсим количество и комерсиалност, споделя Иван Иванов.

Занятията се водят в салона на ансамбъла.

ОТКРОВЕНИЯ

Тодор Бояджиев:

„По погрешка съм роден в Карнобат, вместо в Граматиково, или в Малко Търново, откъдето са баща ми и майка ми. По силата на прошевутишя царски Закон за защита на държавата баща ми го уволнили, когато майка ми била бременна с мен в петия месец. Той трябвало все пак с нещо да издържа семейството си и спечелил тръг за измерване на земеделска земя в Карнобат. И така съм се родил там, а после след няколко месеца сме се върнали в Странджа, която аз много обичам. Сега имам дори къща в Граматиково и доста време прекарвам в магическата и прекрасна Странджа планина.“ (Из интервю за в. „Минаха години“)

Библиотеката на СТДБ работи с читатели всеки петък от 15 ч. За справки ползвайте 0887699824 или e-mail: idi1953@abv.bg – Ваня Стоилова

ИЗЛОЖБА В ПЛОВДИВ

Тракийското дружество „Войвода Руси Славов“ в Пловдив урежда изложба „Първа световна война – 100 години“. Тя ще бъде открита на 28 ноември (петък) в 18 ч. в Дома на културата „Борис Христов“.

Абонамент 2015 г.

Приятелю, отново дойде време за абонаментната кампания. Абонаментът за новата 2015 г. може да бъде извършван както до сега – в най-близкия клон на „Български пощи“ или в местното тракийско дружество, ако председателят му е готов да организира това.

И през следващата година цената на в. „Тракия“ се запазва, като за година абонаментът е 9.60 лв., а половин година е 4.80 лв., а за тримесечие 2.40 лв. Сумата не е голяма и е по джоба на повечето тракийци. Най-късно до 10 декември отговорниците за абонамента в дружествата трябва да изпратят до редакцията списък с трите имена, адреса и срока, за който са се абонирали хората. Самите суми ще се преведат на сметката на СТДБ.

Ако искате да научите навреме за събитията в съюза, ако искате да следите развитието на въпросите, свързани с тракийската кауза или да разкажете за мероприятията, организирани от вашето дружество, трябва да направите абонамента си навреме.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А Печат: Алианс Медиапринт

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет
Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА и Никола ИНДЖОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)
IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Валентина АНГЕЛОВА (Бургас) – 0887 794 455; Веселина АЛЕКСИЕВА (Варна) – 0888 89 59 27; Наско ТОДОРОВ – 0878 83 39 92; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/884 25 59; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) – 0301/63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) – 038/632 060; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40
Израчайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Спасителят на бежанците

КИРИЛ МОМЧИЛОВ

СТОИМЕН САРАФОВ бил технократ, общественик и филантроп – така са го определили онези, които са работили под крилото му, които отблизо са го познавали. Едни го наричат „Башата на железниците“, други – „Укротителят на вълните“, трети – „Душата на БИАД“, четвърти – „Спасителят на бежанците“. По-долу ще се опитаме да разшифроваме последното определение.

Стоимен Сарафов е роден на 15 август 1865 г. в Кюстендил. Родителите му умират година преди той да тръгне на училище. Роднини и съседи се грижат за сирачето до завършване на пети клас. После ще учи в Лом, където е настанен в пансион за крайно бедни деца. На учителите в Кюстендил и Лом Стоимен правел силно впечатление – бил буден, любознателен, необикновено умен за годините си: помагал на по-големите ученици до пети клас да решават задачите си; учителите в дунавския град го приемали като колега... Дарбите му били изключителни, само дето му липсвали условия за развитие на заложбите.

Как да продължи образованието си след реалната гимназия? Ломските математици се обърнали с молба до Министерството на просвещението, което отпуснало на отличника Стоимен Сарафов стипендия за следване в Политехническият университет на град Генд, в една от най-престижните политехники на Европа. Учителите му събрали средства и за пътуването му до Белгия. Там младежът получил солиден подготовка като строителен инженер. Да казваме ли, че студентството му от 1885 до 1889 г. не е било време на весел и безгрижен живот, а усилни години на постоянен труд!

АМБИЦИОЗЕН, ЦЕЛЕУСТРЕМЕН И ПОСЛЕДОВАТЕЛЕН инж. Стоимен Сарафов се завърнал в родината със солидни знания и умения. Генд му отворил широко очите със своите модерни пристанища и мостове, с жп линиите и изкуствените плавателни канали, които свързвали града с големите пристанища Анверс и Зеебрюге. За строителната му дейност в България може да се разказва много. Тук само ще я маркираме по години:

1889 – назначен е за окръжен инженер в Кюстендил, като по съвместителство отговаря и за Трънския технически окръг;

1892 – помощник-инженер по строежа на линията София-Перник;

1897 – секционен инженер при строителството на жп линията София-Варна;

1898 – инспектор по изучаването и предварителното проектиране на нови жп трасета в Княжество България;

Преди 85 години на 17 ноември заселището край Бургас бе признато за село и кръстено САРАФОВО

1900 – началник на техническия отдел при Главна дирекция на железниците, завеждащ строителния отдел за изграждане на жп линии и пристанища;

1901 – заместник-директор на държавната „Дирекция за постройките“;

1903-1905 – главен директор на „Дирекция за експлоатация на железниците и пристанищата“, най-високия строително-инженерен пост в България;

1906-1908 – директор на „Дирекция за постройките“;

От 1909 г. – директор на частно предприятие за строителство на жп линии, пътища,

държавна дейност със защита на професионалните интереси на инженерно-архитектурната колегия като председател на БИАД.

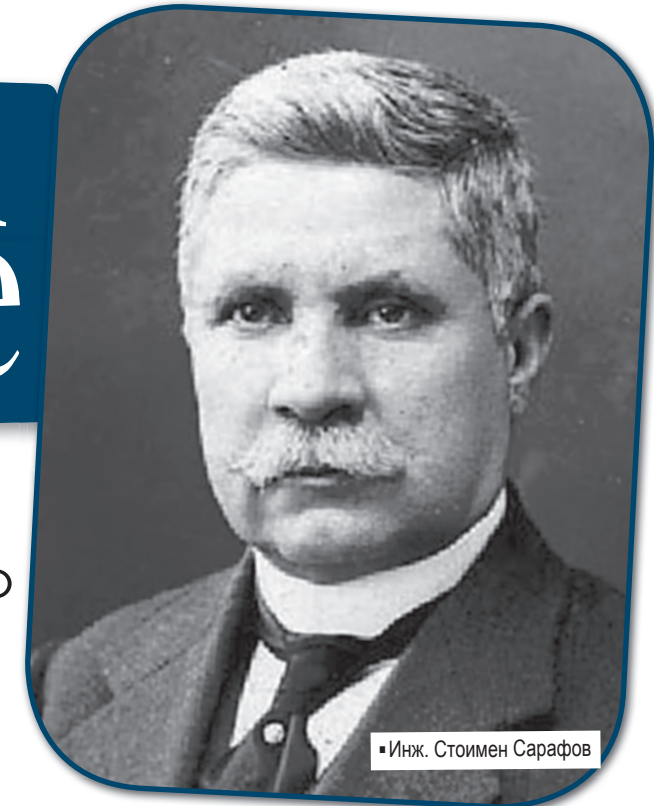
Не му е тук мястото, но не можем да не посочим, че инж. Стоимен Сарафов е бил един от най-големите български дарители. Чет нямат парите, които е давал за лечение и обучение на деца и ученици, много от които въобще не е познавал. Досещате ли се защо е бил толкова щедър към бедните от приютите и сираците от войните? Одно-единствено условие поставял като спомошествовател: подпомогнатите да се изучат и да се завърнат на

построяването на паметника „Цар Освободител“ в столицата; – член на Комитета за изграждането на храм-паметника „Александър Невски“, ръководител на делегацията при руския император Николай Втори, на когото лично подарява копие на храм-паметника;

– през 1902 г. получил лично от Николай Втори ордена „Св. Станислав“ – втора степен, а в 1908 г. е удостоен с орден „Св. Анна“ – втора степен.

ИДЕЯТА ЗА НАЦИОНАЛНО ОБЕДИНЕНИЕ не е била чужда на инж. Стоимен Сарафов. Свидетелство за това ни твърдение е участието му като доброволец в Балканските войни: неговата жп дружина работи за спешното построяване на линията Ямбол-Елхово; при обсадата на Одрин го виждаме да прокарва шосето от гарата на Одрин през Караагач до Димотика; той възстановява завзетата от България жп линия от Дедеагач до Солун. В завзетия от Гърция Солун урежда съобщителните връзки между двете съседни страни. За гърците инж. Сарафов е бил основен фактор в преговорите. Та нали той и Богдан Морфов са водили през 1911 г. преговорите с Гърция за общи транспортни проекти след като Турция бе прогонена от Балканите.

ГЛАВЕН ДИРЕКТОР ПО НАСТАНЯВАНЕТО НА БЕЖАНЦИТЕ инж. Стоимен Сарафов става на 8 октомври 1926 г. След продължителна дискусия по предложените имена правителството на Андрей Ляпчев го назначава, оценявайки най-високо неговите инженерни, стопански, финансови, социални и хуманни качества и чувства. За бежанците от останалите подчужда власт български земи не веднъж е писано. Одисеята по

Инж. Стоимен Сарафов

преселването им от Източна в Западна Тракия, а след това заселването и разселването не се подава на описание... Вярно е, че те намериха убежище в отечеството, ала години наред нямаша поминък, бяха без земя, добитък и инвентар. Освен десетките хиляди, прогонени с огън и меч, в България дойдоха и хиляди тракийски българи по спогодбата Моллов-Кафандирис, изоставили бащините си огнища. (Може би за добро, вместо да бъдат денационализирани...)

Броят на бежанците от Тракия и Македония, дошли след катастрофалните войни от 1913 и 1919 г., ни е известен – 222 880 членове на 44 576 семейства. За решаване на проблемите при настаняването им, правителството сключва „Бежански заем“. Според Закона за селскостопанското настаняване на бежанците, парите по заема е трябвало най-рационално да се разходват за изпълнение на различните мероприятия: за прехрана и образование, за оземляване и здравеопазване, за строеж на къщи и др. В Главната дирекция инж. Сарафов включил представители на отделните министерства – инженери и архитекти, финансисти, агрономи и други специалисти. Под непосредственото му ръководство са проектирани и прокарани 80 км пътища до новите селища. Блатата по черноморския бряг са пресушени и превърнати в ниви. Над 30 хиляди семейства получават помощи от заема; 24 хиляди са настанени в села, 6 хиляди – в градове; парцелирани са 1 180 000 дка земя – общински мери и държавни

горски площи са превърнати в ниви; 14 000 семейства получават 21 000 глави добитък – коне, волове, крави; десетки хиляди – плугове, брани, коли, каруци.

Комисарството при Обществото на народите – ОН, посреща в Женева с разбиране инж. Стоимен Сарафов и прави възможното за отпускане на повече средства за настаняването на бежанците. Не сте ли виждали в селата „шаронски къщи“? Те бяха 10 265 на брой, построени под ръководството на инж. Сарафов с благословията на французина Рене Шарон, който контролираше изразходването на средствата. Към тях ще прибавим още антималяричните институти в Петрич, Бургас и Царево, както и 20-те километра канали за отводняване на блатата, благодарение на които бежанците бяха спасени от маларията. Има още един значителен факт: по инициатива на инж. Сарафов бе проектирана и построена жп линията Хасково-Кърджали-Момчилград. Благодарение на нея бежанските села бяха свързани с Тракийската низина, а тютюнопроизводителите получиха допълнителен стимул за работа.

СМЪРТТА НАСТИГНА инж. Стоимен Сарафов във Виена на 3 септември 1931 г. Пет месеца преди това заселището Папарос бе признато официално с царски указ за село. Преминуването му фактически е станало на 17 ноември 1929 г. в присъствието на инж. Сарафов, който принципно бил дал съгласието си. На този ден бежанците „освещават“ новото селище и го „кръщават“ на инж. Стоимен Сарафов в знак на признателност за усилията му за настаняване и подобряване живота на прокудените 108 семейства от с. Пишманкьой, Малгарско, 34 – от с. Ениджия, Лозенградско и 6 семейства от Каваклия, Лозенградско. На погребението му в София учителят Георги Казаков казал, че „съзлите на бежанците никога няма да спрат, защото родителите и децата от Сарафово дължат своето спасение на инженер Стоимен Сарафов“. Преди двадесет години Сарафово бе слято с Бургас, а днес успешно се развива като един от кварталите на града. Дълг на тракийските потомци е да помнят и да не забравят името на благодетелния българин!

Така са изглеждали спалените колиби, в които са живели тракийските бежанци през двайсетте години в Сарафово

мостове, канали и пристанища.

Може би не ще е излишно да кажем, че инж. Стоимен Сарафов е един от член-основателите на Българското инженерно-архитектурно дружество – БИАД, от февруари 1893 г. Един от първите трима почетни членове на дружеството, провъзгласени на VI редовен конгрес на Дружеството, проведен през ноември 1924 г. През 1895 г. е бил подпредседател, а след това дългогодишен председател през годините 1906-1908, 1915-1919, 1924-1931, общо 15 години непрекъснато е съчетавал активната си обществена и

работа в България – да следват неговия пример!

БИЛ ЛИ Е РУСОФИЛ ИЛИ НЕ – нямаме отговор на този въпрос, но че е бил славянофил, няма кой да отрече. Важна е ролята му за образуването на Федерация на инженерните корпорации от славянските страни. Искане се да споменем още личния му принос в някои общодържавни и обществени дела:

- изготвя инженерния проект за Паметника-костница на руските и румънски войни, загинали при Плевен;

- секретар на Комитета за

Проект на пристанището на Сарафово